

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

[૨૦૧૬] ૩ એસ.સી.આર. ૪૨૦

મેસર્સ સુંદરમ ફાઇનાન્સ લિમિટેડ

વિરુદ્ધ

નૂરજહાં બીવી અને અન્ય

(સિવિલ અપીલ નંબર ૭૨૪૫ / ૨૦૦૮)

૨૯ જૂન ૨૦૧૬

[અભય મનોહર સપ્તે અને અશોક ભૂષણ, ન્યાયમૂર્તિશ્રી]

મર્યાદા અધિનિયમ, ૧૯૬૩ અનુચ્છેદો ૫૫ અને ૧૧૩ – કસૂરવાર ઋણ લેનાર સામે વસૂલાતનો દાવો દાખલ કરવા માટે મર્યાદાનો સમયગાળો – વાહન ખરીદવા માટે ફાઇનાન્સર અને ભાડે લેનાર વચ્ચે હાયર પરચેઝ કરાર એક વર્ષની અંદર ભાડે લેનાર દ્વારા હમાની ચુકવણીમાં કસૂર તે પછીના એક વર્ષે, કંપનીએ

વાહન જમ કર્યું અને તેનું વેચાણ કર્યું – જોકે, વસૂલ કરેલી રકમ પ્રાપ્ત થયેલી રકમ કિલયર કરવા માટે પૂરતી નથી વાહનના વેચાણની તારીખથી ત્રણ વર્ષની અંદર ફાઈનાન્સર દ્વારા બાકીની રકમની વસૂલાત માટે દાવો ઋણ લેનારનો કેસ કે ત્રણ વર્ષની મર્યાદાનો સમયગાળો પ્રથમ કસૂરથી ગણવામાં આવે કંપનીનો કેસ કે મર્યાદાનો સમયગાળો વાહનના વેચાણથી ગણવામાં આવે – ટ્રાયલ કોર્ટ અને હાઈકોર્ટે ઠરાવ્યું કે દાવો મર્યાદા દ્વારા બાધિત હતો અપીલ પર, ઠરાવવામાં આવ્યું: જ્યારે ભાડે લેનારે ચુકવણી કરવામાં કસૂર કરી તે તારીખથી મર્યાદા શરૂ થશે અને દાવો ઉક્ત તારીખથી ત્રણ વર્ષ પછી દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો, આમ, તે સ્પષ્ટપણે સમય દ્વારા બાધિત હતો અને નીચલી અદાલતો દ્વારા યોગ્ય રીતે કાઢી નાખવામાં આવ્યો હતો.

અપીલ કાઢી નાખતા, કોર્ટે

ઠરાવ્યું: ૧.૧ પક્ષકારો વચ્ચે કોઈ વિવાદ નથી કે ભાડે લેનારે ૨૦ મી મે, ૧૯૮૪ ના રોજ હમ્પ્તની ચુકવણીમાં કસૂર કરી હતી. હાઈકોર્ટે કારણ કલોઝ જ ની સામગ્રીની નોંધ લેતી વખતે ઠરાવ્યું કે "જો ભાડે લેનાર કારણનો ભંગ કરે છે, તો કારણ હેઠળ ભાડે લેનારના અધિકારો ભાડે લેનારને કોઈપણ નોટિસ આપ્યા વિના જ આપોઆપ નક્કી કરવામાં આવશે અને ભાડે લેનાર દ્વારા અગાઉ ચૂકવવામાં આવેલા તમામ હમ્પ્તો સંપૂર્ણપણે માલિકો માટે જમ કરવામાં આવશે જેઓ તે પછી કોઈપણ ઘરમાં અથવા જગ્યાએ જ્યાં ઉક્ત વાહન હોય ત્યાં

પ્રવેશવા, તેને જમ કરવા, દૂર કરવા અને તેનો કબજો પાછો મેળવવા અને બાકીના તમામ હમાઓ માટે અને કરારના ભંગ માટે નુકસાની માટે દાવો કરવા હકદાર બનશે. હાઈકોર્ટે આગળ ઠરાવ્યું કે કરારમાં એવી કોઈ કલમ નથી જે ફરિયાદીને વાહન વેચવાની પરવાનગી આપે છે. રજૂઆત કે બાકીની રકમની વસૂલાત માટે દાવો દાખલ કરવાની મર્યાદા વેચાણની તારીખ એટલે કે ૩૦ મી મે, ૧૯૮૫ થી શરૂ થશે, તેને સ્વીકારી શકાય નહીં. કસૂર થવા પર કરાર આપોઆપ નક્કી થવાનો હતો. કરારના કલોઝ જ હેઠળ કલ્પના કર્યા મુજબ વાહન જમ કરવાની અને કબજો લેવાની સત્તા ભાડે લેનાર દ્વારા કસૂર કરવામાં આવવાના પરિણામે હતી. આમ, કલોઝ જ મુજબ જ્યારે ભાડે લેનાર કરારનો ભંગ કરે છે ત્યારે દાવો કરવાનો અધિકાર પ્રાપ્ત થાય છે. હમાની ચુકવણીમાં કસૂર કરવી એ કરારના ભંગ સિવાય બીજું કંઈ નથી અને આમ નીચલી અદાલતોએ યોગ્ય રીતે એવો મત લીધો કે અનુચ્છેદ ૫૫ હેઠળ દાવો દાખલ કરવા માટેનો મર્યાદાનો સમયગાળો ૨૦ મી મે, ૧૯૮૪ થી શરૂ થશે જ્યારે ભાડે લેનાર દ્વારા કસૂર કરવામાં આવી હતી. [પેરા ૧૨, ૧૪, ૧૫] [૪૨૭-ઈ-એફ; ૪૨૮-બી-ડી]

૧.૨ પક્ષકારોના અધિકારો તારીખ ૨૦.૯.૧૯૮૩ ના કરારના નિયમો અને શરતો મુજબ નક્કી કરવાના રહેશે. કરારની શરતો સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે કરારના નિયમો અને શરતોનો ભંગ કરવા પર ફરિયાદીને બાકીના હમાઓ માટે અને

કરારના ભંગ માટે નુકસાની માટે દાવો કરવાનો અધિકાર પ્રાપ્ત થશે. આમ, દાવો કરવાનો અધિકાર ૨૦ મી મે, ૧૯૮૫ ના રોજ થયેલા વેચાણ સુધી અથવા હમાની ચુકવણીની છેલ્લી તારીખ એટલે કે ૨૦ મી સપ્ટેમ્બર, ૧૯૮૬ સુધી મુલતવી રહેશે નહીં. બંને નીચલી અદાલતોએ યોગ્ય રીતે એવો મત લીધો છે કે જ્યારે ભાડે લેનારે ચુકવણી કરવામાં કસૂર કરી તે તારીખથી એટલે કે ૨૦.૫.૧૯૮૪ થી મર્યાદા શરૂ થશે અને દાવો ઉપરોક્ત તારીખથી ત્રણ વર્ષ પછી દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો જે સ્પષ્ટપણે સમય દ્વારા બાધિત હતો. [પેરા ૨૦] [૪૩૨-ડી-એફ]

૧.૩ તારીખ ૨૦.૯.૧૯૮૩ ના કરારના કલોઝ ૪ હેઠળની સત્તાના ઉપયોગમાં ફરિયાદીએ ૯.૨.૧૯૮૫ ના રોજ વાહનનો કબજો લીધો હતો અને તરત જ તારીખ ૧૨.૨.૧૯૮૫ ના પત્ર દ્વારા પ્રતિવાદીને પત્ર મળ્યાના ૧૦ દિવસની અંદર લેણી રકમ ચૂકવવા જણાવ્યું હતું. તારીખ ૧૨.૨.૧૯૮૫ ની નોટિસ પ્રથમ પ્રતિવાદી દ્વારા પ્રાપ્ત થઈ હતી જેનો જવાબ પણ પ્રથમ પ્રતિવાદી દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો જેવો કે લેખિત નિવેદનમાં દાવો કરવામાં આવ્યો છે. આમ, કોઈપણ સંજોગોમાં કસૂર પર કરાર તૂટી ગયો હતો અને ૧૦ દિવસની અંદર ચૂકવવાની રકમની માંગણી કરવા પર ફરિયાદીને દાવો કરવાનો અધિકાર પ્રાપ્ત થયો હતો. આમ, કોઈપણ દૃષ્ટિકોણથી ફરિયાદી દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલો દાવો ત્રણ વર્ષથી વધુ સમયનો હતો અને ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા તેને યોગ્ય રીતે કાઢી નાખવામાં

આવ્યો છે. હાઈકોર્ટે પણ દાવો મર્યાદા દ્વારા બાધિત હતો તેવો મત લઈને અપીલને કાઢી નાખવામાં ભૂલ કરી નથી. [પેરા ૨૧] [૪૩૩-સી-એફ]

બેલ એલોયસ સ્ટીલ્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ વિરુદ્ધ ધી નેશનલ સ્મોલ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ કોર્પોરેશન લિમિટેડ ૧૯૮૦ લીગલ સર્વેયર ૮૫; દીપક ભંડારી વિરુદ્ધ હિમાચલ પ્રદેશ સ્ટેટ ઇન્ડસ્ટ્રીયલ ડેવલપમેન્ટ કોર્પોરેશન લિમિટેડ ૨૦૧૪ (૨) એસ.સી.આર ૧૩૮: ૨૦૧૫ (૫) એસસીસી ૫૧૮; હિમાચલ પ્રદેશ ફાઇનાન્શિયલ કોર્પોરેશન વિરુદ્ધ પાવના અને અન્ય ૨૦૧૫ (૫) એસસીસી ૬૧૭; દીપક ભંડારી વિરુદ્ધ હિમાચલ પ્રદેશ સ્ટેટ ઇન્ડસ્ટ્રીયલ ડેવલપમેન્ટ કોર્પોરેશન લિમિટેડ ૨૦૧૪ (૨) એસ.સી.આર ૧૩૮: ૨૦૧૫ (૫) એસસીસી ૫૧૮; સિન્ડિકેટ બેંક વિરુદ્ધ ચન્નવીરપ્પા બેલેરી અને અન્ય ૨૦૦૬ (૩) એસ.સી.આર ૯૯૯ : ૨૦૦૬ (૧૧) એસસીસી ૫૦૬ – સંદર્ભિત. કેસ લો સંદર્ભ

૧૯૮૦ લીગલ સર્વેયર ૮૫	સંદર્ભિત	પેરા ૫
૨૦૧૪ (૨) એસ.સી.આર ૧૩૮	પેરા ૬ થી ૧૬	સંદર્ભિત

૨૦૧૫ (૫) એસસીસી ૬૧૭	સંદર્ભિત	
૨૦૧૪ (૨) એસ.સી.આર ૧૩૮	પેરા ૧૯	સંદર્ભિત
૨૦૦૬ (૩) એસ.સી.આર ૯૯૯	પેરા ૨૦	સંદર્ભિત

સિવિલ અપીલ અધિકારક્ષેત્ર: સિવિલ અપીલ નંબર ૭૨૪૫ / ૨૦૦૮.

એર્નાકુલમ ખાતે કેરળ હાઈકોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલ એ.એસ. (એએસ) નંબર ૩૮૮ / ૧૯૯૨ માં તારીખ ૧૦.૦૪.૨૦૦૨ ના ચુકાદા અને આદેશ પરથી.

વૈષ્ણવી સુબ્રમણ્યમ, બાલાજી શ્રીનિવાસન, અપીલકર્તા તરફથી વકીલો.

કોર્ટનો ચુકાદો આ મુજબ આપવામાં આવ્યો હતો

અશોક ભૂષણ, ન્યાયમુર્તીશ્રી.

૧. ફરિયાદી-અપીલકર્તાએ કેરળ હાઈકોર્ટના એ.એસ. (એએસ) નંબર ૩૮૮ / ૧૯૯૨ માં તારીખ ૧૦મી એપ્રિલ, ૨૦૦૨ ના ચુકાદા સામે આ અપીલ દાખલ કરી છે, જેના દ્વારા હાઈકોર્ટે ફરિયાદી-અપીલકર્તા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી

અપીલ ફગાવી દીધી જેમાં દાવો કાઢી નાખતા ટ્રાયલ કોર્ટના તારીખ ૨૯.૦૫.૧૯૯૧ ના ચુકાદા પર હુમલો કરવામાં આવ્યો હતો.

૨. આ અપીલમાં નોંધવા માટે જરૂરી ટૂંકી હકીકતો આ મુજબ છે: ફરિયાદી-અપીલકર્તા એ કોમર્શિયલ વાહનો માટે હાયર પરચેઝ સુવિધાઓ વધારવાનો વ્યવસાય કરતી પબ્લિક લિમિટેડ કંપની છે. ફરિયાદી અને પ્રથમ પ્રતિવાદીએ તારીખ ૨૦.૦૯.૧૯૮૩ ના રોજ એક કરાર કર્યો હતો જેના દ્વારા ફરિયાદીએ રૂ. ૧,૪૭,૦૦૦/- નું ધિરાણ આપ્યું હતું. પ્રથમ પ્રતિવાદી, ભાડે લેનારે ૩૬ માસિક હપ્તામાં સંપૂર્ણ લેણી રકમ ચૂકવવાની હતી. પ્રથમ પ્રતિવાદીએ ૨૦ મી મે, ૧૯૮૪ થી હપ્તાની ચુકવણીમાં કસૂર કરી. ફરિયાદીએ ૯મી ફેબ્રુઆરી, ૧૯૮૫ ના રોજ વાહન નંબર કે.એલ.આઈ ૨૪૪૭ જપ્ત કર્યું. ત્યારબાદ, ફરિયાદીએ તારીખ ૧૨મી ફેબ્રુઆરી, ૧૯૮૫ ના પત્ર દ્વારા પ્રતિવાદીઓને નોટિસ મળ્યાની તારીખથી ૧૦ દિવસની અંદર કરાર પતાવવા જણાવ્યું. પ્રતિવાદીઓએ કોઈ ચુકવણી કરી ન હતી. ફરિયાદીએ ૩૦મી મે, ૧૯૮૫ ના રોજ વાહન વેચી દીધું અને વાહનના વેચાણથી પ્રાપ્ત રકમને સરભર કર્યા પછી રૂ. ૪૦,૧૩૮/- ના બાકીના બેલેન્સની આગળ માંગણી કરી. ફરિયાદી દ્વારા તારીખ ૧૨મી જુલાઈ, ૧૯૮૫/૨૨.૦૭.૧૯૮૫ ની નોટિસ મોકલવામાં આવી હતી. નોટિસનો જવાબ ૩૦મી જુલાઈ, ૧૯૮૫ ના રોજ આપવામાં આવ્યો હતો. ફરિયાદીએ વ્યાજ સાથે રૂ. ૪૦,૧૩૮/- ની રકમના હુકમનામા માટે પ્રાર્થના કરતા

૨૫.૫.૧૯૮૮ ના રોજ મૂળ દાવો નંબર ૧૪૮ / ૧૯૮૮ દાખલ કર્યો. બીજા પ્રતિવાદી, પ્રથમ પ્રતિવાદીના પતિને પણ ગેરેન્ટર તરીકે પક્ષકાર બનાવવામાં આવ્યા હતા. પ્રથમ પ્રતિવાદી દ્વારા એક લેખિત નિવેદન દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું જ્યાં હાયર પરચેઝ કરારના અમલનો સ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો. હમાની ચુકવણીમાં કસૂરનો સ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો. આગળ એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે નોટિસ વિના સમાપ્તિ સંબંધિત હાયર પરચેઝ કરારના કલોઝ જ ની જોગવાઈઓ વૈધાનિક જોગવાઈઓથી વિરુદ્ધ છે. એવું પણ જણાવવામાં આવ્યું હતું કે વાહન શ્રેષ્ઠ કિંમતે વેચવામાં આવ્યું ન હતું. પ્રતિવાદીએ દલીલ કરી કે ફરિયાદી કોઈપણ રાહત માટે હકદાર નથી. ટ્રાયલ કોર્ટે ૮ મુદ્દાઓ ઘડ્યા. એક મુદ્દો, મુદ્દા નંબર ૭ આ હતો: "શું દાવો મર્યાદા દ્વારા બાધિત છે". ટ્રાયલ કોર્ટે હકીકતો પર વિચાર કર્યા પછી ઠરાવ્યું કે દાવો મર્યાદા દ્વારા બાધિત છે. એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે કસૂર ૨૦મી મે, ૧૯૮૪ થી છે તેથી દાવો ૨૦.૫.૧૯૮૭ ની અંદર દાખલ થવો જોઈતો હતો. ૨૫મી મે, ૧૯૮૮ ના રોજ દાખલ કરાયેલ દાવો ત્રણ વર્ષથી વધુ સમયનો હોવાથી કાઢી નાખવાનો હતો.

૩. ફરિયાદીએ કેરળ હાઈકોર્ટમાં અપીલ દાખલ કરી. કેરળ હાઈકોર્ટે પણ ટ્રાયલ કોર્ટના ચુકાદાને સમર્થન આપ્યું અને ઠરાવ્યું કે દાવો મર્યાદા દ્વારા બાધિત છે. હાઈકોર્ટના ચુકાદાની શુદ્ધતા પર પ્રશ્ન ઉઠાવતા ફરિયાદી આ અપીલમાં આવ્યા છે.

જ. માત્ર એક જ પ્રશ્ન વિચારવાની જરૂર હતી કે શું ફરિયાદી દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલો દાવો સમય દ્વારા બાધિત હતો. મર્યાદા અધિનિયમ, ૧૯૬૩ ની સંબંધિત જોગવાઈઓ અનુચ્છેદ ૫૫ અને અનુચ્છેદ ૧૧૩ છે જે નીચે મુજબની અસર ધરાવે છે:

અનુચ્છેદ ૫૫.	કોઈપણ કારણના ભંગ માટે વળતર માટે, સ્પષ્ટ અથવા ગર્ભિત જે અહીં વિશેષ રૂપે પ્રદાન કરેલ નથી.	ત્રણ વર્ષ	જ્યારે કરાર તૂટી જાય છે અથવા (જ્યાં ક્રમિક ભંગ હોય) જ્યારે ભંગ જેના સંબંધમાં દાવો દાખલ કરવામાં આવે છે તે થાય છે અથવા (જ્યાં ભંગ ચાલુ હોય) જ્યારે તે બંધ થાય છે.
૧૧૩.	કોઈપણ દાવો	ત્રણ વર્ષ	જ્યારે દાવો

	જેના માટે આ અનુસૂચિમાં બીજે ક્યાંય મર્યાદાનો સમયગાળો પ્રદાન કરવામાં આવ્યો નથી.		કરવાનો અધિકાર પ્રાપ્ત થાય છે.
--	--	--	-------------------------------

પ. ફરિયાદી તરફથી વિદ્વાન વકીલ દ્વારા જે રજૂઆતો પર ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે તે એ છે કે છેલ્લો હમો ૨૦મી સપ્ટેમ્બર, ૧૯૮૬ ના રોજ ચૂકવવાનો હતો અને પ્રતિવાદીની બાકીની જવાબદારી માત્ર વાહનના વેચાણ પછી જ નક્કી કરી શકાય છે જે ૩૦મી મે, ૧૯૮૫ ના રોજ થયું હતું અને દાવો વાહનના વેચાણની તારીખથી ત્રણ વર્ષની અંદર તેમજ હમ્મની ચુકવણીની છેલ્લી તારીખથી ત્રણ વર્ષની અંદર દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો, તેથી, તેને સમય દ્વારા બાધિત કહી શકાય નહીં. હાલનો કેસ એવો હતો કે જે મર્યાદા અધિનિયમ, ૧૯૬૩ ના અનુચ્છેદ ૧૧૩ દ્વારા સંચાલિત થવાનો હતો. નીચલી અદાલતોએ અનુચ્છેદ ૫૫ લાગુ કરવામાં ભૂલ કરી છે. આ કેસ મદ્રાસ હાઈકોર્ટના બેલ એલોયસ સ્ટીલ્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ વિરુદ્ધ ધી નેશનલ સ્મોલ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ કોર્પોરેશન લિમિટેડ (૧૯૮૦ લીગલ સર્વેયર ૮૫) ના ચુકાદા દ્વારા સંપૂર્ણપણે આવરી લેવામાં આવ્યો હતો. દરેક હમ્મની ચુકવણીમાં કસૂર એ કસૂરની રચના કરશે. તેથી, એક

"સતત ભંગ", આમ, દાવો છેલા હમાની ચુકવણીમાં કસૂરની તારીખ એટલે કે ૨૦મી સપ્ટેમ્બર, ૧૯૮૬ થી સમયની અંદર જ છે.

૬. પ્રતિવાદીઓ તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલે અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા કરાયેલી રજૂઆતોનું ખંડન કરતા દલીલ કરી કે ટ્રાયલ કોર્ટે દાવાને સમય દ્વારા બાધિત ગણીને કાઢી નાખવામાં સાચું કર્યું હતું. પ્રતિવાદીના વિદ્વાન વકીલે દીપક ભંડારી વિરુદ્ધ હિમાચલ પ્રદેશ સ્ટેટ ઇન્ડસ્ટ્રીયલ ડેવલપમેન્ટ કોર્પોરેશન લિમિટેડ, ૨૦૧૫ (૫) એસસીસી ૫૧૮ માં આ કોર્ટના ચુકાદા પર પણ આધાર રાખ્યો છે.

૭. અમે રેકૉર્ડમાંથી પસાર થયા છીએ અને પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલો દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલી રજૂઆતો પર વિચાર કર્યો છે.

૮. ઉપર નોંધ્યા મુજબ, ટ્રાયલ કોર્ટે મુદ્દા નંબર ૭ ઘડ્યો હતો, કે શું દાવો સમય દ્વારા બાધિત હતો. ચુકાદાના ફકરા ૧૦ માં આ મુદ્દાને નીચેની રીતે વ્યવહાર કરવામાં આવ્યો હતો:

"૧૦. મુદ્દા નંબર ૭:- પ્રતિવાદીઓના વિદ્વાન વકીલના મતે દાવો મર્યાદા દ્વારા બાધિત છે કારણ કે કરારની તારીખ ૨૦.૯.૮૩ છે અને ચુકવણીની છેલ્લી તારીખ ૨૦.૪.૮૪ છે પરંતુ દાવો માત્ર

૨૬.૫.૮૮ ના રોજ દાખલ કરવામાં આવ્યો છે. તેમણે કલોઝ જ તરફ ધ્યાન દોર્યું છે કે જે અસર આપે છે કે જો કોઈ હમો નિર્ધારિત સમયની અંદર ચૂકવવામાં ન આવે, ભલે કાયદેસર રીતે માંગણી કરવામાં આવી હોય કે ન હોય; ભંગ કરે અથવા તેમના ભાગની કોઈપણ શરતોનું પાલન કરવામાં નિષ્ફળ જાય જે તેમાં સમાવિષ્ટ છે, તો અને તેવા કિસ્સાઓમાં કરાર હેઠળ ભાડે લેનારના અધિકારો ભાડે લેનારને કોઈપણ નોટિસ આપ્યા વિના જ આપોઆપ નક્કી કરવામાં આવશે. તેથી, તેમના મતે ૨૦.૪.૮૪ ના રોજ જ કરાર પણ નક્કી થઈ ગયો હતો. પરંતુ ફરિયાદીના વિદ્વાન વકીલ દલીલ કરશે કે કલોઝ જ માં વાહન જમ કરવાની જોગવાઈઓ છે અને જ્યાં સુધી વાહન વેચવામાં ન આવે ત્યાં સુધી જો કોઈ બાકી રકમ હોય તો તે જાણી શકાતી નથી અને તેથી ફરિયાદીને વાહનના વેચાણની તારીખ ૩૦.૫.૮૫ ના રોજ જ કાર્યવાહીનું કારણ મળશે. જોકે હું ઈxત.એર કરારની વિવિધ જોગવાઈઓમાંથી પસાર થયો, મને વાહનના વેચાણ માટેની કોઈ જોગવાઈ મળી નથી. ઈxત.એ૩ માં પણ આવી કોઈ જોગવાઈઓ નથી. તેથી આ દલીલ સારી ન હોઈ શકે. હાથમાં રહેલા કિસ્સામાં, કસૂર ૨૦.૫.૮૪ થી છે, દાવો ૨૦.૫.૮૭ ની અંદર દાખલ થવો જોઈતો હતો. તેથી, દાવો મર્યાદા દ્વારા બાધિત છે."

૯. ટ્રાયલ કોર્ટે બંને પક્ષકારોની રજૂઆતો પર વિસ્તૃત વિચાર કર્યો છે અને તારીખ ૨૦.૯.૧૯૮૩ ના કરારના સંબંધિત કલોઝનો સંદર્ભ લીધો છે.

૧૦. મર્યાદાના પ્રશ્ન પર તારીખ ૨૦.૯.૧૯૮૩ ના કરારના કલોઝ ૪ નો સંદર્ભ લેતા ચુકાદાના ફક્ત ૪ માં નીચે મુજબ અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું:

"૪.....૯x૮.એર કરાર તારીખ ૨૦.૯.૮૩ પક્ષકારો દ્વારા અનુસરવાના નિયમો અને શરતો ધરાવે છે. ૯x૮. એર ના કલોઝ ૪ મુજબ, ફરિયાદી હમાની કસૂર અથવા તેમાં ઉદ્દેખિત અન્ય શરતોના કિસ્સામાં નોટિસ વિના પણ વાહન જપ્ત કરવા માટે હકદાર છે. સ્વીકૃતપણે, પ્રતિવાદીઓએ હમાની કસૂર કરી છે. જો ભાડે લેનાર કરારનો ભંગ કરે છે, તો કરાર હેઠળ ભાડે લેનારના અધિકારો ભાડે લેનારને કોઈપણ નોટિસ આપ્યા વિના ૪ આપોઆપ નક્કી કરવામાં આવશે અને ભાડે લેનાર દ્વારા અગાઉ ચૂકવવામાં આવેલા તમામ હમાઓ સંપૂર્ણપણે માલિકો માટે જપ્ત કરવામાં આવશે જેઓ તે પછી કોઈપણ ઘરમાં અથવા જગ્યાએ જ્યાં ઉક્ત વાહન હોય ત્યાં પ્રવેશવા, તેને જપ્ત કરવા, દૂર કરવા અને તેનો કબજો પાછો મેળવવા અને બાકીના તમામ હમાઓ માટે

અને કરારના ભંગ માટે નુકસાની માટે અને ભાડે લેનારની કસૂરને કારણે થતા તમામ ખર્ચ માટે દાવો કરવા હકદાર બનશે. તેથી, પ્રતિવાદીઓના જણાવ્યા મુજબ, ફાઇનાન્સરે કરારના કલોઝ જ નો આહ્વાન કર્યું અને વાહન જમ કરવામાં આવ્યું અને ત્યારબાદ વેચી દેવામાં આવ્યું. કાર્યવાહીનું કારણ ૨૦.૪.૧૯૮૪ ના રોજ ઉદ્ભવ્યું. ફરિયાદીએ ૨૦.૪.૧૯૮૪ થી ત્રણ વર્ષની અંદર દાવો દાખલ કરવો જોઈતો હતો. પરંતુ દાવો ૨૬.૫.૧૯૮૮ ના રોજ જ દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો. પક્ષકારો વચ્ચેનો કરાર કસૂરની તારીખે જ નક્કી કરવામાં આવ્યો હતો."

૧૧. હાઈકોર્ટ એવા નિષ્કર્ષ પર પહોંચી છે કે કલોઝ જ મુજબ જો ભાડે લેનાર કરારનો ભંગ કરે છે, તો કરાર હેઠળ ભાડે લેનારના અધિકારો ભાડે લેનારને કોઈપણ નોટિસ આપ્યા વિના જ આપોઆપ નક્કી કરવામાં આવશે અને ભાડે લેનાર દ્વારા અગાઉ ચૂકવવામાં આવેલા તમામ હતાઓ સંપૂર્ણપણે માલિકો માટે જમ કરવામાં આવશે જેઓ તે પછી કોઈપણ ઘરમાં અથવા જગ્યાએ જ્યાં ઉક્ત વાહન હોય ત્યાં પ્રવેશવા, તેને જમ કરવા, દૂર કરવા અને તેનો કબજો પાછો મેળવવા હકદાર બનશે. હાઈકોર્ટના ચુકાદાના ફકરા ૬ માં વધુમાં નીચે મુજબ અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું :

"કરાર મુજબ, ફાઇનાન્સર કરારને આપોઆપ સમાપ્ત કરવા અને નોટિસ વિના વાહન જમ કરવા માટે પણ સ્વતંત્ર છે. વાહન શરણાગતિનો કોઈ પ્રશ્ન નથી અને ઉપર જણાવ્યા મુજબ, કરાર સમયે વાહન પ્રથમ પ્રતિવાદીનું હતું. આ દાવો હાયર પરચેઝના કરારના ભંગ માટે નુકસાની માટેનો હોવાથી, તે મર્યાદા અધિનિયમ, ૧૯૬૩ ના અનુચ્છેદ ૫૫ દ્વારા સંચાલિત થાય છે અને તેથી, ભંગની તારીખથી ત્રણ વર્ષની અંદર દાવો દાખલ થવો જોઈતો હતો. અહીં, ભંગ ૨૦.૪.૮૪ ના રોજ કરવામાં આવ્યો છે. કરારના કલોઝ ૪ ના અનુસંધાનમાં, ફરિયાદી દ્વારા વાહન જમ કરવામાં આવ્યું હતું. તેથી, તેણે કરારના ભંગની તારીખથી ત્રણ વર્ષની અંદર દાવો દાખલ કરવો જોઈતો હતો. ૨૦.૪.૮૪ ના રોજ જ કરાર નક્કી કરવામાં આવ્યો હતો. ફરિયાદીના વિદ્વાન વકીલની દલીલ કે વાહન માત્ર ૩૦.૦૫.૧૯૮૫ ના રોજ વેચવામાં આવ્યું હતું અને રકમ જમા કરવામાં આવી હતી અને તે પછી જ કાર્યવાહીનું કારણ ઉદ્ભવશે તે સ્વીકારી શકાય નહીં કારણ કે તે પક્ષકારો વચ્ચે લોનનો વ્યવહાર છે અને કરારના ભંગની તારીખે કરાર આપોઆપ નક્કી થઈ ગયો છે. કરારના કલોઝ ૪ થી સ્પષ્ટ થાય છે કે ફાઇનાન્સર ભાડે લેનાર દ્વારા અગાઉ કરવામાં આવેલી ચુકવણી જમ કરવા અને વાહન જમ કરવા અને બાકીના તમામ હપ્તાઓ માટે અને કરારના ભંગ માટે નુકસાની માટે અને ઉક્ત

વાહનનો કબજો પાછો મેળવવાના તમામ ખર્ચ અને ભાડે લેનારની કસૂરને કારણે થતા તમામ ખર્ચ માટે દાવો કરવા માટે સ્વતંત્ર છે. ફરિયાદીએ ઉક્ત જોગવાઈનું આહ્વાન કર્યું હોવાથી, ફરિયાદીના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા આગળ વધારવામાં આવેલી દલીલ કે છેલ્લો હમો માત્ર ૨૦.૦૯.૧૯૮૬ ના રોજ બાકી છે અને દાવો સમયની અંદર છે તે સ્વીકારી શકાય નહીં. વાહન વેચવા અને એડવાન્સ લોનમાં રકમ જમા કરવાની કોઈ જોગવાઈ ન હોવાથી વાહનના વેચાણ સુધી રાહ જોવાનો કોઈ પ્રશ્ન નથી."

૧૨. પક્ષકારો વચ્ચે કોઈ વિવાદ નથી કે ભાડે લેનારે ૨૦ મી મે, ૧૯૮૪ ના રોજ હમાની ચુકવણીમાં કસૂર કરી હતી. હાઈકોર્ટે આગળ ઠરાવ્યું છે કે કરારમાં ફરિયાદીને વાહન વેચવાની પરવાનગી આપતી કોઈ કલમ નથી. અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલની રજૂઆત કે બાકીની રકમની વસૂલાત માટે દાવો દાખલ કરવાની મર્યાદા વેચાણની તારીખ એટલે કે ૩૦ મી મે, ૧૯૮૫ થી શરૂ થશે, તે અમને આકર્ષિત કરતી નથી. કસૂર થવા પર કરાર આપોઆપ નક્કી થવાનો હતો. કરારના કલોઝ જ હેઠળ કલ્પના કર્યા મુજબ વાહન જપ્ત કરવાની અને કબજો લેવાની સત્તા ભાડે લેનાર દ્વારા કસૂર કરવામાં આવવાના પરિણામે હતી.

૧૩. આ કોર્ટે ૧૨ મી જૂન, ૨૦૧૨ ના રોજ નીચેનો આદેશ પસાર કર્યો:

"અપીલકર્તા તરફથી વિદ્વાન વકીલે તારીખ ૨૦ મી સપ્ટેમ્બર, ૧૯૮૩ ના હાયર પરચેઝ કરારની નકલ રેકૉર્ડ પર મૂકવી.

ત્યારબાદ સૂચિબદ્ધ કરો."

તારીખ ૨૦ મી સપ્ટેમ્બર, ૧૯૮૩ ના કરારની નકલ અમારી સમક્ષ મૂકવામાં ન આવતા, હાઈકોર્ટ દ્વારા તેના ચુકાદામાં નોંધ્યા મુજબ કલોઝ જ ની સામગ્રી પર આધાર રાખવા સિવાય અમારી પાસે કોઈ વિકલ્પ નથી. હાઈકોર્ટે નોંધ્યું છે કે કરારમાં વાહનના વેચાણ માટે કોઈ જોગવાઈ નથી તેથી, વાહનના વેચાણની તારીખથી મર્યાદાના પ્રારંભિક બિંદુને ધ્યાનમાં લેવાનું સ્વીકારી શકાય નહીં.

૧૪. ઉપર નોંધ્યા મુજબ, હાઈકોર્ટના ચુકાદાના ફક્ત જ માં કરારના કલોઝ જ ની સામગ્રીની નોંધ લેતી વખતે એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે કે "જો ભાડે લેનાર કરારનો ભંગ કરે છે, તો કરાર હેઠળ ભાડે લેનારના અધિકારો ભાડે લેનારને કોઈપણ નોટિસ આપ્યા વિના જ આપોઆપ નક્કી કરવામાં આવશે અને ભાડે લેનાર દ્વારા અગાઉ ચૂકવવામાં આવેલા તમામ હતાઓ સંપૂર્ણપણે માલિકો માટે જમ્મ કરવામાં આવશે જેઓ તે પછી કોઈપણ ઘરમાં અથવા જગ્યાએ જ્યાં ઉક્ત વાહન હોય ત્યાં પ્રવેશવા, તેને જમ્મ કરવા, દૂર કરવા અને તેનો કબજો

પાછો મેળવવા અને બાકીના તમામ હતાઓ માટે અને કરારના ભંગ માટે નુકસાની માટે દાવો કરવા હકદાર બનશે...." (અમારા દ્વારા રેખાંકિત).

૧૫. આમ, કલોઝ જ મુજબ જ્યારે ભાડે લેનાર કરારનો ભંગ કરે છે ત્યારે દાવો કરવાનો અધિકાર પ્રાપ્ત થાય છે. હમાની ચુકવણીમાં કસૂર કરવી એ કરારના ભંગ સિવાય બીજું કંઈ નથી અને આમ નીચલી અદાલતોએ યોગ્ય રીતે એવો મત લીધો છે કે અનુચ્છેદ ૫૫ હેઠળ દાવો દાખલ કરવા માટેનો મર્યાદાનો સમયગાળો ૨૦ મી મે, ૧૯૮૪ થી શરૂ થશે જ્યારે ભાડે લેનાર દ્વારા કસૂર કરવામાં આવી હતી.

૧૬. આ કિસ્સામાં હિમાચલ પ્રદેશ ફાઇનાન્શિયલ કોર્પોરેશન વિરુદ્ધ પાવના અને અન્ય, ૨૦૧૫ (૫) એસસીસી ૬૧૭ ના કેસમાં આ કોર્ટના ચુકાદાનો સંદર્ભ લેવો સુસંગત છે. ઉપરોક્ત કેસમાં હિમાચલ પ્રદેશ ફાઇનાન્શિયલ કોર્પોરેશને એક ભાગીદારી પેઢીને લોન આપી હતી. તે લોન માટે સુરક્ષા તરીકે, એક ગીરો ખત કરવામાં આવ્યો હતો. ગીરો ખતના કલોઝ ૭ માં કલ્પના કરવામાં આવી હતી કે સ્ટેટ ફાઇનાન્શિયલ કોર્પોરેશન એક્ટ, ૧૯૫૧ હેઠળ કોર્પોરેશનને આપવામાં આવેલા અધિકારો અને સત્તાઓને પૂર્વગ્રહ વિના, જો ઔદ્યોગિક પેઢીના ભાગીદારો વ્યાજ સાથે ઉક્ત મૂળ રકમ ચૂકવવામાં નિષ્ફળ જાય, તો

કોર્પોરેશન ગીરો મૂકેલી મિલકતોના વેચાણ દ્વારા તેની લેણી રકમ વસૂલ કરવા માટે હકદાર રહેશે, અને જો તેના વેચાણની રકમ કોર્પોરેશનની લેણી રકમને સંતોષવા માટે અપૂરતી હોય, તો ઔદ્યોગિક પેઢીના ભાગીદારો પાસેથી બાકીની રકમ વસૂલ કરવા. કરારનો કલોઝ ૭ નીચે મુજબની અસર ધરાવતો હતો:

"૩. ગીરો ખતનો કલોઝ ૭ મહત્વપૂર્ણ છે. તે નીચે મુજબ વાંચે છે:

"આ દસ્તાવેજો દ્વારા અને ૧૯૫૬ અને ૧૯૭૨ માં સુધારેલા સ્ટેટ ફાઇનાન્શિયલ કોર્પોરેશન એક્ટ, ૧૯૫૧ ની કલમો ૨૯ અને ૩૦ દ્વારા કોર્પોરેશનને આપવામાં આવેલા ઉપરોક્ત અધિકારો અને સત્તાઓને પૂર્વગ્રહ વિના અને ઉક્ત કાયદા હેઠળ કોર્પોરેશનને ઉપલબ્ધ વિશેષ ઉપાયો વિના, અહીં આગળ સંમત અને જાહેર કરવામાં આવે છે કે જો ઔદ્યોગિક પેઢીના ભાગીદારો સંમત રીતે કોર્પોરેશનને આ દસ્તાવેજો હેઠળ તેમની પાસેથી વ્યાજ સાથે ઉક્ત મૂળ રકમ અને અન્ય નાણાં ચૂકવવામાં નિષ્ફળ જાય, તો કોર્પોરેશન ગીરો મૂકેલી મિલકતો, ઉક્ત ફિક્સર અને ફિટિંગ અને અન્ય અસ્કયામતોના વેચાણ દ્વારા તેની લેણી રકમ વસૂલ કરવા માટે હકદાર રહેશે, અને જો તેના વેચાણની રકમ કોર્પોરેશનની લેણી રકમને સંતોષવા માટે અપૂરતી હોય, તો ઔદ્યોગિક પેઢીના ભાગીદારો અને તેમની માલિકીની અન્ય મિલકતોમાંથી બાકીની

રકમ વસૂલ કરવા ભલે તે આ સુરક્ષામાં સામેલ ન હોય."
(ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે)"

૧૭. ઉપરોક્ત કેસમાં અરક્યામતો ૨૮.૩.૧૯૮૪ અને ૧૪.૩.૧૯૮૫ ના રોજ વેચવામાં આવી હતી. વેચાણની રકમ બાકી રકમને સંતોષી શકી નહીં તેથી, ૨૭.૫.૧૯૮૫ ના રોજ નોટિસ જારી કરવામાં આવી હતી અને ત્યારબાદ ૧૫.૬.૧૯૮૫ ના રોજ દાવો દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો. હાઈકોર્ટે દાવાને મર્યાદા દ્વારા બાધિત ગણીને કાઢી નાખ્યો હતો. અપીલમાં આ કોર્ટે ફક્ત ૧૦ અને ૧૧ માં નીચેના અવલોકનો કરીને હાઈકોર્ટના ચુકાદાને બાજુ પર રાખ્યો હતો:

"૧૦. મર્યાદાના પ્રશ્ન પર વિચાર કરતી વખતે ડિવિઝન બેંચે આશરે ૫૦ પેજનાં ખૂબ લાંબો ચુકાદો આપ્યો છે. જોકે, તેઓ કદાચ એ હકીકત ધ્યાનમાં લેવામાં નિષ્ફળ ગયા છે કે કલોઝ ૭ હેઠળ ઇન્ડેમ્નિટી (in indemnity) આપવામાં આવી હતી. તેથી, જે આધાર પર ચુકાદો આગળ વધે છે એટલે કે લોનનો વ્યવહાર અને ગીરો ખત એ એક સંયુક્ત વ્યવહાર છે જેને અલગ પાડી શકાય તેમ નથી તે સંપૂર્ણપણે ભૂલભરેલું છે. તે સ્થાપિત કાયદો છે કે ઇન્ડેમ્નિટી અને/અથવા ગેરેન્ટીનો કરાર એ મુખ્ય કરારમાંથી એક સ્વતંત્ર અને અલગ કરાર છે. આમ, જે પ્રશ્ન તેઓએ પોતાની

જાતને પૂછવાનો હતો, જે કમનસીબે તેઓએ પૂછ્યો ન હતો, તે એ હતો કે ઇન્ડેમ્નિટી પર દાવો કરવાનો અધિકાર ક્યારે ઉદ્ભવ્યો. અમારા મતે, આ પ્રશ્નનો માત્ર એક જ જવાબ હોઈ શકે છે. અસ્કયામતો વેચાયા પછી જ ઇન્ડેમ્નિટીના કરાર પર દાવો કરવાનો અધિકાર ઉદ્ભવ્યો. એ તબક્કે જ લેણી બાકી રકમ સુનિશ્ચિત થઈ. એ તબક્કે જ બાકી રકમની વસૂલાત માટે દાવો દાખલ કરી શકાયો હોત. માત્ર એટલા માટે કે કોર્પોરેશને ફાઇનાન્શિયલ કોર્પોરેશન્સ એક્ટની કલમ ૨૯ હેઠળ કાર્યવાહી કરી તેનો અર્થ એ નથી કે ઇન્ડેમ્નિટીનો કરાર સમાપ્ત થઈ ગયો. કલમ ૨૯ માત્ર કોર્પોરેશનને મુખ્ય કરાર હેઠળની લેણી રકમની વસૂલાત માટે કબજો લેવા અને અસ્કયામતો વેચવા સક્ષમ બનાવે છે. એવું બની શકે કે કોર્પોરેશન કલમ ૨૯ હેઠળ પગલાં લે અને તેઓ કબજો લેવા પર ડીમ્ડ (ડીઈઈમ ઈડી) માલિકો બની ગયા. ગીરો કદાચ સમાપ્ત થઈ ગયું હશે, પરંતુ ઇન્ડેમ્નિટીનો કરાર, જે એક સ્વતંત્ર કરાર હતો, તે નહીં. ઇન્ડેમ્નિટીના કરાર હેઠળ, બાકી રકમ માટે દાવો કરવાનો અધિકાર ત્યારે જ ઉદ્ભવ્યો જ્યારે વેચાણની રકમ અપૂરતી હોવાનું જણાયું.

૧૧. આ કિસ્સામાં, એ સ્વીકૃત સ્થિતિ છે કે વેચાણ ૨૮-૩-૧૯૮૪ અને ૧૪-૩-૧૯૮૫ ના રોજ થયું હતું. આ તારીખ પછી

જ ઇન્ડેમ્નિટી (ક્લોઝ ૭ માં સમાવિષ્ટ) પર દાવો કરવાના અધિકારનો પ્રશ્ન ઉદ્ભવ્યો. ૧૫-૯-૧૯૮૫ ના રોજ દાખલ કરવામાં આવેલ દાવો મર્યાદાની અંદર હતો. તેથી, એ ઠરાવવું ભૂલભરેલું હતું કે દાવો મર્યાદાના કાયદા દ્વારા બાધિત હતો."

૧૮. ઉપરોક્ત કેસ કરારના ક્લોઝ ૭ તેમજ સ્ટેટ ફાઇનાન્શિયલ કોર્પોરેશન એક્ટ, ૧૯૫૧ હેઠળ કોર્પોરેશનને આપવામાં આવેલી વિશેષ સત્તા પર આધારિત હતો, વર્તમાન કેસમાં ગીરો ખતના ક્લોઝ ૭ જેવી કોઈ કલમ નથી.

૧૯. દીપક ભંડારી વિરુદ્ધ હિમાચલ પ્રદેશ સ્ટેટ ઇન્ડસ્ટ્રીયલ ડેવલપમેન્ટ કોર્પોરેશન લિમિટેડ, ૨૦૧૫ (૫) એસસીસી ૫૧૮ માં મર્યાદા અધિનિયમ, ૧૯૬૩ ના અનુચ્છેદ ૫૫ પર વિચાર કરતી વખતે, આ કોર્ટ એ પ્રશ્ન પર વિચાર કરી રહી હતી કે શું મર્યાદાનો સમયગાળો લોનની રકમ પાછી ખેંચવાની નોટિસથી શરૂ થાય છે કે ગીરો મૂકેલી/હાઇપોથેકેટેડ અસ્કયામતોના વેચાણની રકમની પ્રાપ્તિથી. એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે આવા દાવા માટેની મર્યાદા એ તારીખથી શરૂ થાય છે જ્યારે વસૂલાત માટેની લેણી રકમ સુનિશ્ચિત થાય છે, અને તે માત્ર ગીરો મૂકેલી/હાઇપોથેકેટેડ અસ્કયામતોના વેચાણથી પ્રાપ્ત રકમને

સરભર કર્યા પછી જ થઈ શકે છે. ફરરા ૧૧ અને ૧૨ માં કેસની હકીકતો નોંધવામાં આવી હતી જે નીચે મુજબની અસર ધરાવે છે:

"૧૧. પ્રતિવાદીઓના જણાવ્યા મુજબ, વસૂલાતનો દાવો દાખલ કરવા માટે કાર્યવાહીનું કારણ ૨૧-૫-૧૯૯૦ ના રોજ ઉદ્ભવ્યું જ્યારે કોર્પોરેશન દ્વારા કંપની અને ગેરેન્ટરોને રિકોલ નોટિસ જારી કરવામાં આવી હતી. તેથી, દાવો ઉક્ત તારીખથી ૩ વર્ષના સમયગાળામાં દાખલ કરવાનો હતો અને આ રીતે ગણતરી કરતા, દાવો દાખલ કરવાની છેલ્લી તારીખ ૨૦-૫-૧૯૯૩ હતી. આમ, એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે ૨૬-૧૨-૧૯૯૪ ના રોજ દાખલ કરાયેલ દાવો ૨૧-૫-૧૯૯૦ થી ૩ વર્ષના સમયગાળાની બહાર હતો અને તેથી, તે સમય-બાધિત હતો.

૧૨. બીજી તરફ, કોર્પોરેશને દલીલ કરી કે કંપનીની ગીરો મૂકેલી/હાઇપોથેકેટેડ મિલકતો વેચવાની કાર્યવાહી અધિનિયમની કલમ ૨૯ ની જોગવાઈઓ હેઠળ લેવામાં આવી હતી અને આ અસ્કયામતોનું વેચાણ ૨૧-૩-૧૯૯૪ ના રોજ પરિપૂર્ણ થયું હતું. વેચાણની રકમના પ્રાપ્તિ પર જ ગેરેન્ટરો દ્વારા ચૂકવવાપાત્ર બાકી રકમ સુનિશ્ચિત કરી શકાશે. તેથી, મર્યાદાના સમયગાળાની ગણતરી માટેનો પ્રારંભિક બિંદુ ૩૧-૩-૧૯૯૪ છે અને કોર્પોરેશન

દ્વારા ૨૬-૧૨-૧૯૯૬ ના રોજ દાખલ કરાયેલ દાવો મર્યાદાના સમયગાળાની અંદર જ હતો."

આ કોર્ટે હિમાચલ પ્રદેશ ફાઇનાન્શિયલ કોર્પોરેશન (ઉપર) ના ચુકાદાનો પણ સંદર્ભ લીધો છે. ચુકાદાના ફક્ત ૨૭ માં નીચે મુજબ જણાવવામાં આવ્યું હતું:

"૨૭. આમ, અમે ઠરાવીએ છીએ કે જ્યારે કોર્પોરેશન અધિનિયમની કલમ ૨૯ ની જોગવાઈઓનો આશરો લઈને રકમની વસૂલાત માટે પગલાં લે છે, ત્યારે બાકી રકમની વસૂલાત માટે મર્યાદાનો સમયગાળો ઔદ્યોગિક પેઢીની અસ્કયામતોના વેચાણમાંથી પ્રાપ્ત રકમને સરભર કર્યા પછી જ શરૂ થશે. કારણ કે ગીરો મૂકેલી/હાઇપોથેકેટેડ અસ્કયામતોના વેચાણ પછી જ કોર્પોરેશન એ જાણવાની સ્થિતિમાં હશે કે શું કોઈ ઘટ છે કે વધારાની રકમ પ્રાપ્ત થઈ છે. આ કલમ ૨૯ ની પેટા-કલમ (૧) ની ભાષા પરથી સ્પષ્ટ છે જે સ્થિતિને સંપૂર્ણપણે સ્પષ્ટ કરે છે અને નીચે ટાંકવામાં આવી છે:

"૨૮. કસૂરના કિસ્સામાં ફાઇનાન્શિયલ કોર્પોરેશનના અધિકારો.-

(૧) જ્યાં કોઈ ઔદ્યોગિક પેઢી, કે જે કરાર હેઠળ ફાઇનાન્શિયલ કોર્પોરેશન પ્રત્યેની જવાબદારી હેઠળ છે, તે કોઈપણ લોન અથવા એડવાન્સ અથવા તેના કોઈપણ હમાની ચુકવણીમાં કોઈ કસૂર કરે

છે અથવા કોર્પોરેશન દ્વારા આપવામાં આવેલી કોઈપણ ગેરેન્ટીના સંબંધમાં તેની જવાબદારીઓ પૂરી કરવામાં અથવા અન્યથા ફાઈનાન્શિયલ કોર્પોરેશન સાથેના તેના કરારની શરતોનું પાલન કરવામાં નિષ્ફળ જાય છે, તો ફાઈનાન્શિયલ કોર્પોરેશનને ઔદ્યોગિક પેઢીનું સંચાલન અથવા કબજો અથવા બંને સંભાળવાનો અધિકાર હશે, તેમજ ભાડાપટ્ટે અથવા વેચાણ દ્વારા ટ્રાન્સફર કરવાનો અને ફાઈનાન્શિયલ કોર્પોરેશનને ગીરવે, ગીરો, હાઈપોથેકેટેડ અથવા સોંપાયેલ મિલકતમાંથી વસૂલ કરવાનો અધિકાર હશે."

આ કોર્ટે ઉપરોક્ત મત લેતી વખતે સ્ટેટ ફાઈનાન્શિયલ કોર્પોરેશન એક્ટ હેઠળ કોર્પોરેશનને આપવામાં આવેલી વૈધાનિક સત્તાનો સંદર્ભ આપ્યો છે.

૨૦. આ કોર્ટનો ઉપરોક્ત ચુકાદો એવો કેસ હતો જ્યાં કોર્ટે સ્ટેટ ફાઈનાન્શિયલ કોર્પોરેશન એક્ટ, ૧૯૫૧ ની કલમ ૨૯ હેઠળ ફાઈનાન્શિયલ કોર્પોરેશનને આપવામાં આવેલી વૈધાનિક સત્તાને ધ્યાનમાં લીધી હતી જ્યાં કોર્પોરેશન અસ્કયામતોનો કબજો લેવા અને ભાડાપટ્ટે અથવા વેચાણ દ્વારા ટ્રાન્સફર કરવા માટે હકદાર છે. વર્તમાન એવો કિસ્સો નથી કે જ્યાં ફરિયાદી સ્ટેટ ફાઈનાન્શિયલ કોર્પોરેશન્સ એક્ટ, ૧૯૫૧ ની કલમ ૨૯ સમાન કોઈ સત્તાનો ઉપયોગ કરવાનો દાવો કરી શકે. પક્ષકારોના અધિકારો તારીખ ૨૦.૯.૧૯૮૩ ના કરારના નિયમો

અને શરતો મુજબ નક્કી કરવાના રહેશે. હાઈકોર્ટ દ્વારા નોંધવામાં આવેલા અને ઉપર દર્શાવ્યા મુજબ અમારા દ્વારા સંદર્ભિત કરાયેલા કરારના નિયમો સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે કરારના નિયમો અને શરતોનો ભંગ કરવા પર ફરિયાદીને બાકીના હતાઓ માટે અને કરારના ભંગ માટે નુકસાની માટે દાવો કરવાનો અધિકાર પ્રાપ્ત થશે. આમ, દાવો કરવાનો અધિકાર ૨૦ મી મે, ૧૯૮૫ ના રોજ થયેલા વેચાણ સુધી અથવા હાતાની ચુકવણીની છેલ્લી તારીખ એટલે કે ૨૦ મી સપ્ટેમ્બર, ૧૯૮૬ સુધી મુલતવી રહેશે નહીં. બંને નીચલી અદાલતોએ યોગ્ય રીતે એવો મત લીધો છે કે જ્યારે ભાડે લેનારે ચુકવણી કરવામાં કસૂર કરી તે તારીખથી એટલે કે ૨૦.૫.૧૯૮૪ થી મર્યાદા શરૂ થશે અને દાવો ઉપરોક્ત તારીખથી ત્રણ વર્ષ પછી દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો જે સ્પષ્ટપણે સમય દ્વારા બાધિત હતો. સિવિલકેટ બેંક વિરુદ્ધ ચન્નવીરપ્પા બેલેરી અને અન્ય, ૨૦૦૬ (૧૧) એસસીસી ૫૦૬ માં આ કોર્ટ સમક્ષ મર્યાદા અધિનિયમ, ૧૯૬૩ ના અનુચ્છેદ ૫૫ પર પણ વિચારણા કરવામાં આવી છે. ચુકાદાના ફકરા ૧૩ માં નીચે મુજબ જણાવવામાં આવ્યું હતું:

"૧૩. તો પછી પ્રશ્નમાં રહેલા ગેરેન્ટી બોન્ડમાં વપરાયેલા ઉક્ત શબ્દોનો અર્થ શું છે? ગેરેન્ટી બોન્ડ જણાવે છે કે ગેરેન્ટરો "માંગણી પર" બેંકને ચૂકવવા અને સંતોષવા સંમત થાય છે. તે વિશેષ રૂપે પ્રદાન કરે છે કે ગેરેન્ટર પર વ્યાજ ચૂકવવાની જવાબદારી બેંક દ્વારા ચુકવણીની માંગણીની તારીખથી જ ઉદ્ભવશે. તે એ પણ પ્રદાન

કરે છે કે ઋણ લેનાર દ્વારા બેંકને ચૂકવવાની બાકી રહેતી અંતિમ બેલેન્સની ચુકવણી માટે ગેરેન્ટી સતત ગેરેન્ટી રહેશે. આમ, ગેરેન્ટીની શરતો એ સ્પષ્ટ કરે છે કે જ્યારે માંગણી કરવામાં આવે ત્યારે જ ગેરેન્ટરો પર ચૂકવણી કરવાની જવાબદારી ઉદ્ભવશે. અનુચ્છેદ ૫૫ એ પ્રદાન કરે છે કે જ્યારે કરાર "તૂટી જાય છે" ત્યારે સમય શરૂ થશે. જો અનુચ્છેદ ૧૧૩ લાગુ કરવામાં આવે તો પણ, જ્યારે દાવો કરવાનો અધિકાર પ્રાપ્ત થાય છે ત્યારે જ સમય શરૂ થાય છે. આ કિસ્સામાં, કરાર તૂટી ગયો હતો અને જ્યારે બેંક દ્વારા ચુકવણી માટે માંગણી કરવામાં આવી હતી અને ગેરેન્ટરો દ્વારા તેનો ઇનકાર કરવામાં આવ્યો હતો ત્યારે જ દાવો કરવાનો અધિકાર પ્રાપ્ત થયો હતો. જ્યારે નિર્ધારિત સમયગાળાની અંદર, ધારો કે ૧૫ દિવસમાં ચુકવણી માટે માંગણી કરવામાં આવે છે, ત્યારે જો ૧૫ દિવસની અંદર ચુકવણી ન કરવામાં આવે અથવા તેનો ઇનકાર કરવામાં આવે તો ભંગ થાય છે અથવા દાવો કરવાનો અધિકાર પ્રાપ્ત થાય છે. જો ચુકવણી માટે માંગણી કરતી વખતે, કોઈ સમયગાળો નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યો નથી કે જેની અંદર ચુકવણી થવી જોઈએ, તો જ્યારે ગેરેન્ટરને માંગણી પીરસવામાં આવે છે ત્યારે ભંગ થાય છે અથવા દાવો કરવાનો અધિકાર પ્રાપ્ત થાય છે."

૨૧. તારીખ ૨૦.૯.૧૯૮૩ ના કરારના કલોઝ ૪ હેઠળની સત્તાના ઉપયોગમાં ફરિયાદીએ ૯.૨.૧૯૮૫ ના રોજ વાહનનો કબજો લીધો હતો અને તરત જ તારીખ ૧૨.૨.૧૯૮૫ ના પત્ર દ્વારા પ્રતિવાદીને પત્ર મળ્યાના ૧૦ દિવસની અંદર લેણી રકમ ચૂકવવા જણાવ્યું હતું. તારીખ ૧૨.૨.૧૯૮૫ ની નોટિસ પ્રથમ પ્રતિવાદી દ્વારા પ્રાપ્ત થઈ હતી જેનો જવાબ પણ પ્રથમ પ્રતિવાદી દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો જેવો કે લેખિત નિવેદનમાં દાવો કરવામાં આવ્યો છે. આમ, કોઈપણ સંજોગોમાં કસૂર પર કરાર તૂટી ગયો હતો અને ૧૦ દિવસની અંદર ચૂકવવાની રકમની માંગણી કરવા પર ફરિયાદીને દાવો કરવાનો અધિકાર પ્રાપ્ત થયો હતો. આમ, કોઈપણ દૃષ્ટિકોણથી ફરિયાદી દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલો દાવો ત્રણ વર્ષથી વધુ સમયનો હતો અને ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા તેને યોગ્ય રીતે કાઢી નાખવામાં આવ્યો છે. હાઈકોર્ટે પણ દાવો મર્યાદા દ્વારા બાધિત હતો તેવો મત લઈને અપીલને કાઢી નાખવામાં ભૂલ કરી નથી.

૨૨. ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાનમાં રાખીને, અમને આ અપીલમાં કોઈ યોગ્યતા જણાતી નથી. તે મુજબ અપીલ કાઢી નાખવામાં આવે છે.

અપીલ કાઢી નાખવામાં આવી.

નિધિ જૈન

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.